

Krvavý potlach na severu, Jetřichovice 1963

Námět reportáže o zmasakrovaném potlachu v roce 1963 na Děčínsku byl schválen do výroby na poradě vedení pořadu Na vlastní oči TV Nova, tehdy ještě v čele s Radkem Johnem. Reportér Stanislav Motl, s kterým jsme pár reportáží natočili, mi povídal v jeho oblíbené malostranské pivnici: „je to na nás, můžeme tam jet a natočit to. Už to ale neustřiháme, pořad končí. A ten materiál zůstane na Nově“.

Bylo to zajímavé, ale zbytečné. Autorská práva by šla za námi, ale dohadujte se s dominantní českou televizí, která začínala procházet změnami, jež vedly ke snížení jejího podílu na českém trhu. Která rušila zavedené (někdy unavené) pořady, jež okamžitě přejímala i s tvůrci konkurenční Prima. Aby pak zase některé pořady obnovovala, ale to musel odejít jeden generální ředitel a přijít jiný.

V té době už v jiné velké české televizi ležel můj rozsáhlý scénář dokumentárního seriálu o stoleté historii českého a slovenského trampingu. Dostal jsem před časem na jeho zpracování stipendium Nadace Český literární fond a skoro rok na tom scénáři pracoval. Jenže i tuto televizi čekalo střídání generálních ředitelů, určité osobní nejistoty, očekávání chmurná i příznivá...

Výtečný kameraman Karel Slach, můj dlouholetý kamarád, nositel nějakých těch cen FITES za kameru i režii, mně tehdy přiměl k dalším krokům. Oslovil jsem pana prezidenta Václava Havla a prostřednictvím Nadace Víze jsme opravdu dostali finanční příspěvek. Něco přidal občanské sdružení Naše muzeum, něco jsem přidal ze svého. Společně s kamarády a pamětníky, s kamerou Karla Slacha a asistencí Jiřího Rolínka, jsme natáčeli na Hradci u Stříbrné Skalice u Ricciho Nemčoka, ve Vlašimi, v Jetřichovicích, v Divadle Járy Cimrmana v Praze...

Z více než šesti hodin natočeného hrubého materiálu byl sestřihán demo snímek. Dvakrát byl promítnut v Etnografickém ústavu Národního muzea v Praze – a byl, s prominutím, přijat s frenetickým potleskem. Film není hotový, jak uvádějí některé prameny. K jeho dokončení se dostaneme později v koprodukcí, nebo ve vlastní produkci.

Protože v České televizi se začíná natáčet jedenáctidílný dokumentární seriál Zvláštní znamení touha v režii zkušeného Václava Křístka ke století českého a slovenského trampingu. Padesátiletý turnaj v trampské fotbalu na Brdech odplavily povodně, tak první klapka padne na potlachu k 95. výročí první trampské osady, legendární Ztracené naděje.

A zde je původní verze televizního námětu:

Krvavý potlach na severu

námět televizního dokumentu

Na dny 6. a 7. července 1963 svolala ústecká osada Vlčice potlach do lesa k Jetřichovicím na Děčínsku, na stejném místě měli potlachový oheň už před rokem. Rada MNV 8. června téhož roku oheň povolila. Pořádající osada oznámila konání potlachu rovněž kriminálnímu oddělení VB v Ústí n. Labem, které se vyjádřilo, že v případě povolení ze strany MNV nejsou proti pořádání akce námítky.

V noc konání potlachu byli přítomní rozehnaní a v některých případech zmasakrování příslušníky VB a Lidových milicí, vyzbrojenými ostře nabitými samopaly, lehkými kulomety, reflektory, pendreky, služebními psy.

Hosty ústeckých trampů byli shodou okolností i redaktoři Mladého světa Jiří Tunkl a Jaroslav Weigl. Redakce MS se (jako už několikrát předtím) písemně obrátila na ministra vnitra a Generální prokuraturu ČSR. Zatímco generální prokurátor celou věc jaksi zahrál do

autu, tehdejší ministr vnitra Lubomír Štrougal ustavil komisi, která ovšem nic nevyšetřila a zásah ozbrojených složek spíš omlouvala. Psal se stále ještě rok 1963.

Až v roce 1968 vychází ve 14. čísle týdeníku Signál článek Bohuslava Čepeláka – Irčana, novináře a významného prvorepublikového trampa s lapidárním titulkem Krvavý potlach. V souvislosti s tím se k případu vrací i redakce Mladého světa. .

Jetřichovický potlach se stal díky přítomnosti tisku legendou, avšak neměli bychom tuto jednotlivou akci vytrhovat z kontextu doby. Vedle každodenní buzerace trampstva byly nepochybně akce a potlachy ještě krvavější, brutálnější. Například celostátní potlachy u Hrabušic ve Slovenském ráji v letech 1959 – 1960, Vítání jara na Šmelcovně na Bílém potoce na Brněnsku, rozehnaný potlach pražské osady Colony Dreams v druhé polovině 50. let... Připomíná ho písnička anonymního autora Pryč jsou ty chvíle, kterou doporučuji v obraze i v podkresu použít. Zvláště brutální byla bitva v Hrabušicích v létě roku 1960, kdy se do boje zapojili místní občané. Na stranu trampů se postavili tamní Romové, kteří v té době ještě byli cikány, na stranu policie (proti Romům a českým trampům) místní Slováci.

Redakce Mladého světa, která v osvětě té ponuré doby udělala mimořádnou a někdy až hrdinskou práci, v roce 1967 svolala setkání trampů, zástupců ČSM a Ministerstva vnitra, jehož podkladem byl společný dopis trampských osad z Prahy, Kladna, Plzně, Písku a Českých Budějovic. Dopis obsahoval výčet řady dalších nezákonných zákroků VB proti trampům. I tyto materiály ze soukromého archivu redaktora MS Jana Dobiáše (a dalších zdrojů) bychom mohli použít.

Je to totiž svědectví o zvrácenosti doby, kterou je dobře ve vanu oranžových až rudých větrů připomínat.

Pozn.: Doporučuji postavit tento dokument opravdu na jetřichovické události. Víme toho dost – známe místo činu, účastníky, docela podrobný popis dějů. V rámci vykreslení atmosféry té doby bychom měli připomenout, že tato jakkoliv krutá událost zase nebyla tak výjimečná, že se řadí mezi desítky (možná stovky) podobných událostí, jež provázely naše 50. a 60. léta.

(fsk)

Doplnění druhé verze:

* Jiří Tunkl připomíná počátkem 90. let v obnoveném měsíčníku Tramp následující data:

Podle údajů Ministerstva vnitra ČSR bylo v polovině 60. let minulého století jen v českých zemích 200 tis. trampů, což bylo zhruba o 60 tis. osob víc, než se podařilo soustředit v pionýrských tábornických oddílech (leckdy chvalně vedených) bývalého ČSM. Trampové byli jediná nezařazená zájmová skupina - všechny ostatní včetně rybářů, zahrádkářů atp. pracovaly pod křídly Národní fronty.

Experty MV byli trampové považováni za nejnebezpečnější a nejlépe organizovanou skupinu nepřátel režimu, latentních kontrarevolucionářů, která se evidentně distancovala od vládní moci.

Na sledování a infiltraci agentů mezi tramy byl vypracován zvláštní program MV, který byl zvolna opouštěn až v 80. letech. Měl trampské hnutí potlačovat, zastrášovat, ale i provokovat k nepřátelským projevům vůči státu.

* Násilné ozbrojené zásahy proti trampům trvaly de facto celá padesátá a šedesátá léta. Po Jetřichovicích došlo k dalšímu incidentu na Brdech nedaleko Dobříše, při němž byl vážně zraněn jeden kamarád. Do věci se vložili spisovatelé - Jan Drda a Jan Otčenášek si vyžádali slyšení u Antonína Novotného. Generální tajemník a prezident je přijal v přítomnosti Jiřího

Hendrycha. Jak se ukázalo, dva nejvyšší představitelé strany neměli o těchto zákrocích ani ponětí. Tato praxe vznikla a byla provozována uvnitř ozbrojených složek - mimo tradičních milicionářů se zásahů v některých případech zúčastňovaly i vojenské jednotky. Osobně si dnes už nejsem jist, zda šlo o jednotky ministerstva vnitra, nebo ČSLA, ale ozbrojené vojáky se samopaly a psy jsem viděl při řadě násilných zákroků.

* Zajímavé je i svědectví publicisty a vydavatele Josefa Kobry Kučery, přímého účastníka jetřichovického potlachu. Kobra byl v té době členem teplické T.O. Howg, z které pocházel i Wimpi, jehož svědectví se stalo základem Irčanova článku v Signálu. Wimpi žije, je však po rozsáhlé mozkové příhodě.

Kobra hovoří o provokatérech mezi trampy, mimo přesného popisu dějů vzpomíná, jak odstrčil opilého milicionáře, který na ně mířil lehkým kulometem. Ožralý bojovník za socialismus upadl do dolíku a z kulometu střílel ostrými náboji nahoru do korun stromů, odkud padaly sestřelené větve. Kobra poté dostal přes hubu a spolu s dalšími byl antonem odvezen 50 km daleko.

Z jiných pramenů i z vlastní zkušenosti víme, že milicionáři na rozdíl od příslušníků VB a vojáků fasovali před akcemi rum. Bylo tomu tak i 21. srpna 1969, kdy vytáhli do boje proti vlastnímu lidu.